

Pedagogicko-psychologické aspekty prevencie u mládeže v školskom prostredí

PhDr. et. Mgr. Tomáš Kříž, PhD.

**Centrum pedagogicko-psychologického
poradenstva a prevencie
Košice**

Prevenca v školskom prostredí na Slovensku

Výskumný ústav detskej psychológie
a patopsychológie

Centrá pedagogicko-psychologického poradenstva
a prevencie

Materské, základné a stredné školy

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

Je jediným pracoviskom v SR, ktoré sa zaoberá:

- komplexným výskumom psychického vývinu detí
- vrátane tých, ktoré sa určitým spôsobom odlišujú od bežnej populačnej normy,
- skúmaním podmienok, ktoré tento vývin determinujú,
- navrhovaním a overovaním spôsobov a postupov ako ho možno pozitívne optimalizovať.

Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie

VÚDPaP úzko spolupracuje s centrami pedagogicko-
psychologického poradenstva a prevencie,

prostredníctvom Metodicko-výskumného kabinetu
výchovného poradenstva a prevencie

zabezpečuje pre ich pracovníkov metodické, školiace
a supervízne aktivity z oblastí vývinovej, pedagogickej
a školskej psychológie, detskej patopsychológie a sociálnej
patológie

Centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie

CPPPaP poskytujú v zmysle školského zákona:

- komplexnú psychologickú, špeciálno-pedagogickú, diagnostickú, výchovnú, poradenskú a preventívnu starostlivosť deťom
- (okrem detí so zdravotným postihnutím)
- najmä v oblasti optimalizácie ich osobnostného, vzdelávacieho a profesijného vývinu,
- starostlivosti o rozvoj nadania,
- eliminovania porúch psychického vývinu a porúch správania.

Centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie

CPPPaP poskytujú v zmysle školského zákona:

- komplexnú psychologickú, špeciálno-pedagogickú, diagnostickú, výchovnú, poradenskú a preventívnu starostlivosť deťom
- (okrem detí so zdravotným postihnutím)
- najmä v oblasti optimalizácie ich osobnostného, vzdelávacieho a profesijného vývinu,
- starostlivosti o rozvoj nadania,
- eliminovania porúch psychického vývinu a porúch správania.

Centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie

CPPPaP v oblasti prevencie sa sústreďuje na:

- univerzálnu a selektívnu prevenciu sociálno-patologických javov a práca s triednymi kolektívami;
- diagnostiku porúch správania, individuálnu aj skupinovú prácu s deťmi s ťažkosťami v správaní;
- osobnostné ťažkosti, emočné problémy, ťažkosti v sociálnom kontakte, poruchy pozornosti, tréma a pod.;

Centrá pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie

CPPPaP v oblasti prevencie sa sústreďuje na:

- realizáciu preventívnych programov a realizáciu peer-programov;
- metodickú pomoc výchovným poradcom, koordinátorom prevencie, pedagógom v MŠ, ZŠ aj SŠ, odborným zamestnancom – školským psychológom a školským špeciálnym pedagógom.

Školy

V základných a stredných školách primárne fungujú:

- a) Výchovní poradcovia
- b) Koordinátori prevencie
- c) Školskí psychológovia

V materských, základných a stredných školách sa realizujú:

- 1) Preventívne aktivity
- 2) Preventívne programy
- 3) Preventívne projekty

Školy

Na školách sa realizuje okrem psychologickéj a špeciálno-pedagogickéj činnosti aj **sociálna činnosť**,

ktorá je zameraná najmä na:

- a) sledovanie a hodnotenie správania detí metódami, technikami a postupmi zodpovedajúcimi súčasným poznatkom sociálnej pedagogiky a stavu praxe,
- b) sociálne poradenstvo,
- c) socioterapiu,
- d) používanie diagnostických metód sociálnej pedagogiky.

Koordinátor prevencie

- a. Plní úlohy školského poradcu v otázkach prevencie závislostí a iných foriem sociálnej patológie.
- b. Venuje osobitnú pozornosť žiakom z prostredia ohrozeného sociálnou patológiou, u ktorých možno oprávnene predpokladať zvýšené riziko sociálno-patologického vývinu a vzniku drogovej závislosti.
- c. V spolupráci s vedením školy iniciuje preventívne aktivity a koordináciu prevencie ako integrálnej súčasti výchovno-vzdelávacieho procesu a v rámci aktivít školy poskytuje preventívno-výchovné konzultácie žiakom a ich zákonným zástupcom.
- d. Sprostredkúva prepojenie školy s preventívnymi a inými odbornými zariadeniami mimovládnyimi organizáciami zaoberajúcimi sa prevenciou.

Koordinátor prevencie

- e. Informuje žiakov, ich rodičov, prípadne ich zákonných zástupcov o činnosti preventívnych, poradenských a iných odborných zariadení o možnostiach využitia ich odborných služieb a o možnostiach prevencie vzniku závislostí.
- f. V rámci preventívnej činnosti úzko spolupracuje s výchovným poradcom v škole a centrom pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie, ktorá mu poskytuje metodickú pomoc.

Preventívna činnosť

**Pri práci so žiakom sa preventívna psychologická
a pedagogická činnosť sústreďuje na 9 aspektov**

Preventívna činnosť

- 1. Rodinné zázemie** – práca s rodinným prostredím žiaka, práca s rodičmi a starými rodičmi (ak to umožňuje ich ochota). Očakávania a ambície, pozornosť a záťaž.
- 2. Školské prostredie** – adaptácia na kolektív, teambulding tried a krúžkov, vzťah žiak – žiak, žiak - učiteľ
- 3. Životná spokojnosť** – diagnostika zlomových období žiaka, diagnostika rizikových skupín (1. a 5. ročník ZŠ, 1 ročník SŠ, prestup na 8-ročné gymnáziá)

Preventívna činnosť

- 4. Hodnotová orientácia** – práca so žiakom v oblasti sveta hodnôt, tvorba a zmeny v hodnotovom rebríčku (aktivita: Môj svet hodnôt) – svet vzťahov, rodina, úspech, materiálna oblasť.
- 5. Výber vzorov a ideálov** – orientácia na svet šoubiznizu, orientácia na rovesníkov, oblasť sympatií – preberanie modelov správania.
- 6. Náplň voľného času** – aktívne a pasívne využívanie voľného času, psychohygiena, nesprávne chápanie oddychu.

Preventívna činnosť

7. **Výkonová motivácia** – neprimerané očakávania úspechu, očakávania neúspechu (preceňovanie a podceňovanie), vylúčenie hodnotiteľov úspechu/neúspechu (rodičia, škola) strata vnútornej motivácie (sám pre seba) a nárast vonkajšej motivácie (čo na to moje okolie).
8. **Postoje** – okrem hodnôt, je tu oblasť postojov k závažným spoločenským otázkam a spoločenským úzusom - posúvanie hranice tolerancie k asociálnym a antisociálnym činnostiam, narušenie chápania pojmu priateľ.
9. **Postoje k závislostiam** – látkové (alkohol, cigarety, omamné a psychotropné látky); nelátkové (novodobé gamblerstvo, PC a online hry, sociálne siete, sťahovanie hudby a filmov).

Preventívna činnosť

7. **Výkonová motivácia** – neprimerané očakávania úspechu, očakávania neúspechu (preceňovanie a podceňovanie), vylúčenie hodnotiteľov úspechu/neúspechu (rodičia, škola) strata vnútornej motivácie (sám pre seba) a nárast vonkajšej motivácie (čo na to moje okolie).
8. **Postoje** – okrem hodnôt, je tu oblasť postojov k závažným spoločenským otázkam a spoločenským úzusom - posúvanie hranice tolerancie k asociálnym a antisociálnym činnom, narušenie chápania pojmu priateľ.
9. **Postoje k závislostiam** – látkové (alkohol, cigarety, omamné a psychotropné látky); nelátkové (novodobé gamblerstvo, PC a online hry, sociálne siete, sťahovanie hudby a filmov).

Preventívne aktivity

Pod preventívnymi aktivitami rozumieme krátkodobé alebo jednorazové aktivity s jedincom alebo so skupinou, ktorá je zameraná na realizáciu prevencie zameranej na konkrétny problém, napr. beseda alebo interaktívna práca s triedou na tému drogy.

Pri preventívnych aktivitách sa môže pripraviť osobitný obsahový rámec, teda to čo bude robiť pedagóg alebo psychológ s danou skupinou.

Preventívne programy

- preventívny program má univerzálny, selektívny alebo indikovaný charakter
- Rozvoj zdravého životného štýlu
- Rozvoj zrelej osobnosti – dôraz na osobnostný, sociálne a citový vývin
- Práca s ohrozenými skupinami – Obchodovanie s ľuďmi

Preventívne projekty

Národný projekt

**Komplexný poradenský systém prevencie
a ovplyvňovania sociálno-patologických
javov v školskom prostredí**

Preventívne projekty

Realizátor: Výskumný ústav detskej
psychológie a patopsychológie

Záštita: Ministerstvo školstva, vedy, výskumu
a športu SR

Realizácia: marec 2013 – október 2015

Projekt sa realizuje vo všetkých krajoch z výnimkou
Bratislavského kraja

Projekt

Cieľová skupina: žiaci ZŠ, najmä:

- a) žiaci, u ktorých boli diagnostikované ŠVVP
- b) žiaci, u ktorých doposiaľ neboli diagnostikované ŠVVP, ale ktorých správanie si podľa odborného názoru pedagóga vyžaduje špeciálnu starostlivosť systému výchovného poradenstva a prevencie
- c) žiaci začlenení v bežných triedach

Projekt

Cieľová skupina: B) pedagogickí zamestnanci,
najmä:

- 1300 osôb (VP, KP), ktorých školy sa vyberú na základe výsledkov depistáže
- Predpokladaná veková štruktúra: 24 – 65 rokov

Projekt

Cieľová skupina: C) odborní zamestnanci,
najmä:

a) psychológovia, sociálni pedagógovia, metodici
CPPPaP

b) špeciálni a liečební pedagógovia CŠPP

Projekt

Ciele:

- Zefektívniť pedagogicko-psychologické poradenstvo pri zvládaní porúch učenia a správania, pri kompenzácii zdravotných a sociálnych znevýhodnení, zvýšiť preventívny rozmer poradenstva pred sociálnou patológiou.
- Podpora ďalšieho vzdelávania zamestnancov systému výchovného poradenstva a prevencie.

Projekt

Ciele:

- Uľahčiť sociálnu inklúziu žiakov ZŠ so ŠVVP, zvýšiť ich zamestnateľnosť, znížiť pravdepodobnosť marginalizácie na trhu práce – čo predstavuje preventívny prístup pred možnou nezamestnanosťou, osobitne pred dlhodobou nezamestnanosťou.

Oblasti

1. *Problémy či poruchy správania* takého charakteru alebo rozsahu, že sa už nedajú zvládnuť pedagogickými prostriedkami v škole a vyžadujú (resp. vyžadovali by si) odbornú pomoc, nadväzujúcu na Vaše výchovné pôsobenie.
2. *Poruchy učenia* takého charakteru alebo rozsahu, že ich je nutné riešiť psychologickou a špeciálno-pedagogickou intervenciou (vrátane z tohto dôvodu už integrovaných).

Poradie – sumár

3. *Sociálna znevýhodnenosť prostredím*, ktorá si vyžaduje odborné individuálne príp. skupinové rozvíjajúce poradenstvo, nadväzujúce na Vaše výchovné pôsobenie.
4. *Kariérové nezrelí žiaci*, ktorí si vyžadujú odborné kariérové poradenstvo.

Poradie – sumár

5. *Nadaní žiaci dlhodobo* (minimálne počas ostatného školského roka) preukazujúci nadpriemerné výkony intelektové, alebo najmenej v jednom školskom predmete, alebo v niektorej z oblastí umenia alebo v niektorom športe.
4. *Zdravotné* (najmä zmyslové a telesné) *postihnutie* takého rozsahu, že si vyžaduje inštitucionálnu poradenskú starostlivosť

Ďakujem za pozornosť

PhDr. et. Mgr. Tomáš Kříž, PhD.

kriz@kpppke.eu